

i 'saki je odgovoril da ne zna. Onda ide glet v svoj protokol, jel gde ima v njem stekleno goru, i vidi da nejma. Vezda ovomu veli, naj si zeme komad mesa i kruha i malo vina i naj ide dalje da on ne zna za tu goru. Ov se mesom vinom i kruhom okrepi i zahvalil se je gospodaru, i išel je dalje celi dan dok napokon vu večer vidil je ognja i šetuje k njemu. Kad opet boječi se k ognju iti čeka zapita ga starec od ognja, da kaj ovde ti, kršćanska duša, iščeš? On mu je rekel da išče si ženu koja je odišla na stekleno goru, a on ne zna gde je ta steklena gora. Starec mu veli da naj ostane pri njem, i dá mu večeru i v jutro jesti. I opet pozove v jutro 'se sluge svoje vuke, kojih je tuliko bilo da jeden po drugem je skakal. Gospodar pita jednoga za drugim, ali nigdo ni znal za tu goru, i protokolom ni kazal da bi gde bila steklena gora. Otrpavi ga i reče mu da naj ide dalje, vre ju bude našel, on bi mu ju kazal, neg da ne zna. Ov se zahvali pak odide. Ide celi den po šumi dok je večer došel. Opet je vidil ognja i opet boječi se k njemu iti čeka dok ga starec od ognja pita: da kaj ti, kršćanska duša, ovde iščeš? On opet odgovori, da išče si ženu, koja mu se izneverila i odišla na stekleno goru, a on ne zna gde je ta steklena gora. Ov mu gospodar odgovori, da naj se nikaj ne boji, neg naj ide k njemu. Ov ga poslušá i ide k njemu. Dá mu jesti kruha i mesa. Onda išel je spat. A v jutro zazove gospodar sluge 'se vtiče, kojih je tuliko bilo da su se 'se grane vijale. 'Se vtiče, jednoga za drugim, pita da li on zna za stekleno goru. Al 'saki mu odgovori da ne zna, dok napokon jeden stari orel došel je, i njega je pital: da znaš li ti za stekleno goru? Orel odgovori da ima na oni gori gnjezdo. Onda gospodar veli: ti moraš ovoga človeka nositi tam, in ne tak da, kad bi ti donesel ga vu veliku visinu, i onda ga spustil na kla, da bi se zatukel, neg ga moraš lepo donesti tam i lepo dol spustiti. Vozda orel prime toga človeka i odnese ga tam na goru i spusti ga na kla brez ikakve štete. Ov opazi kuču i ide v nju. Kad je došel v kuču prestraši se njegova žena i popita ga kak je on došel tam. Povedal je priliku kak je došel. Ona mu se raduvala da je došel, ali se je i žalostila zato kajti bude ju mati psovala. I oto! na jen put vidi gde se strese sablja na steni. Ona veli: joj, kaj bude vezda? vezda ide moja mati dimo. On veli: skrij me nekam da me mati ne bu našla. I doista, ona ga skrije. Dojde mati dimo i pita: koga imaš, ti nevaljanka, ovde? taki mi ga kaži kakva je ta kršćanska duša, i ako mi ga ne pokažeš, za te takaj ne bu dobro. Ona ni mogla skrivati, morala ga pokazati. Mati pak ove kčere veli: nu dobro, kad si se ti tak zaljubil v nju ona ne bude tvoja niti ti njeni ako ti ne včiniš ono kaj ti bum za jutra povedala, i ako ne včiniš ne bude ni tvoj život dosti. Onda on žalosten čeka drugi den. Baba mu je rekla da mora onu šumu kaj pred sabum vidi, skrciti tak da stebila na jen kup, svršje na jen kup i korenje na jen kup spravi. I dá mu sekiru stekleno. On zeme tu sekiru i počne seči, ali kak je prvi put vsek, sekira se je potrla. Onda on ne znajući kaj bi počel plakal se je i hodil sim tam. Ali kad mu je njegova obrečena žena donesla obed o poldne vidi, gde se on plače. Ona njega teši govoreča: náj se plakati, to bude vre 'se dobro, samo hodi ti jest. Posle obeda je zaspal na njenom krilu, i ona je včiniła da je 'se gotovo bilo kaj je baba zapovedala. Kad se zbudi vidi da je 'se včinjeno kaj je baba zapovedala. Onda vesel pita nju da gdo je to včinił, a ona mu veli, da njega ni niš briga, samo naj veli večer kad dimo dojde, da je on včinił. I zbilja, on počeka večera a onda odide dimo. Vesel dojde i veli da je 'se včinjeno kaj mu je zapovedala. Opet mu veli da, ako zutra den ne včini ono kaj mu bude opet zapovedala, da ne a dobro za njega. Drugi den dojde. Reče mu da mora morje koje mu je pokazala, v jednu jamicu spraviti. Dá mu jednt kupicu s kojum naj grabi. On dojde do toga

morja i grabi s tum kupicum, ali nikaj ni mogel včiniti, ni mogel morje pregrabiti tak da bi se kamen na dnu videl i da bi se baba šetati mogla. Plače se, i ni znal kaj bi včinił. Ali kad mu je žena donesla ruček reče mu da naj se ne plače, da bude to 'se včinjeno, samo naj ide jest kaj mu je donesla. Posluhne ju i ide jest. Kad je posle jela zaspal na njenom krilu včini ona da je bilo morje 'se v grabi, i da je kamen suh bil po kojem, kak je baba rekla, se šetati bi mogla. Kad se on prespi vidi da je včinjeno. Pita nju da gdo je to včinił; nu ona mu veli da ne treba mu znati gdo je to včinił, neg da vu večer naj dojde i reče da je včinił kaj mu je zapovedala. I bilo je tak, i baba reče da je dobro, neg da zutra, ako ne včini ono kaj mu bo zapovedala, da ne bu dobro za njega. I odišli su spavat posle večere, ov v drugu sobu a baba v drugu sobu. Neg vu noči dojde žena njegova k njemu i veli mu da zutra bude baba s husari, i da bude baba na desni strani husar, a ona bude poleg barjaka. I baba, koja husar bude i oficir, bude ga pitala da gde je njegova žena. On naj pokaže na onoga husara koj poleg barjaka stoji, i naj zeme česalo kefu i brus. I tak je odišla v svoju sobu spavat. V jutru mu baba dá konja, dá mu česalo i kefu da si konja zesnaži, i pokazala mu je mesto kam se ima nastaniti i dočekati druge husare. Nu kad su došli husari ni je on poznal gde je baba i kči kajti su bili husari. Onda se seti onoga kaj mu je žena vu noči povedala. Husar ga pita: koja je tvoja žena? On pokaže na onoga koj bil je na desni strani poleg barjaka. Onda baba režljučena zato da je pogodil koja je, štela je ove dva poseči, njega i ženu. A ovi bežji a baba za njimi. I kad je štela vre dostiči reče mu ona da naj hiti česalo. On hiti česalo in postanejo veliki bregi i grabe tak da se je baba komaj prek prevukla, a ovi su vre dalko odjahali. Onda ona spet za njimi, i kad ih je vre štela dostiči, veli ona da naj hiti kefu. On hiti kefu i postane velika šuma gusta tak da je baba opet vukla se i po goščavi drapala da se je opet teško prevukla, a ovi dva su vre dalko odjahali. Onda kad je vre po tretji put štela dostiči, hiti on brus, in onda postane velika voda i vntri oštri kameni tak da je baba s konjem trčala i konj si je noge do kolen odrezal. Onda konj ne mogući dalje iti vpadne i baba saĳa za njim trči tak da si je ona noge do kolen odrezala. Onda ne moguća dalje iti morala je v vodi ostati. Vezda je rekla da 'saka mati je prokleta koja pove kčeri više kak sama zna. A ovi dva odbejžali dimo tam odkud je soldat bil, i zdali su se i načinili gosti, i ja sem tam bil, i još dendenes rad idem tam gde su gosti.

Divji mož.

Spisal Gr. Krek.

I čeká, čihá, poslouchá,
Nie neklepe, nie nebouchá;
Již drahně chvíle ubylo,
Co dívče klidu pozbylo.

Ako potuješ, dragi bravec, iz Loke skozi Sotesko*), in se, kjer na desno gosto in košato drevje, na levo pa po široki strugi dalje šumljajoča voda Selšica kratek čas dela, na Praprotnem ločiš glavne ceste, in kraj majhne vode, ki se tu, kjer se ločite poti, razliva v omenjeno reko, dalje greš, se ti dozda zaperta dolina bolj in bolj odperati jame. Kmalu dospeš po precej stermem berdu k cerkvi, ki se ti že iz daljave prijazno nasproti smehlja in te prijazno k sebi vabi; — še nekoliko časa greš po stezici, ki derži

*) Rado se prestavlja beseda soteska v nemškem jeziku z „Einöde“, kar je očevidno napačno. Sostavljena je beseda soteska iz ločljivega predloga *s* ali *so* (kteri sikavec se pred soglasnikoma *b* in *d* spremeni v pismo *z*, na priliko zbor mesto sbor) in pa glagola stiskati; toraj *so* = stiskati = condensare, in soteska = compressus, fa-mes, in nemški: Engpass. Pis.

krog hriba, kteremu navadno Gorišnjak pravijo, in dospes v lep kraj, ne v sicer dolgo pa tolikanj mičnejšo in prijaznejšo dolino. Hrib za hribom, ki svoje ponosne glave proti nebu dvigajo in se naslanjaje verh družega skušajo popred prezreti to dolino, jo obdajajo od treh raznih strani. Namen naš ni tu obširnejše popisovati krajev, ki jih oko popotnikovo tu zapazi; utegnili bi se to zgoditi drugikrat; pogledati pa hočemo nekoliko natanjčnejše hrib, ki je skoro v sredi omenjenih verhov. Izpod njega izvira bistri Verhovnik, ki ko svitel trak ogromno po kameniti derči dalje šumlja, in mrtvo tihoto, ki krog in krog uladuje, vznemiruje s svojim šumenjem. Blizo verha molí sterma proti nebu več sežnjevisoka in tu in tam z mahom borno obraščena skala,*) in nekoliko stopinj pod njo je globok brezen, kateri, kakor ljudje v naši okolici terdijo, je bivališče divjega moža.

Posebni občutki te tu sprehajajo; razne govorice o duhovih in prikaznih, od katerih ti ljudstvo toliko vé povedati, ti blodijo po glavi in nehoté te obhaja neka groza. Spominjaš se tu tudi onih strašnih časov, ko so še luknje bile navadno bivališče naših prededov in ko je mila dežela naša zdihovala pod jarmom turškim.

Da se k predmetu vernem.

Bil je lep jesensk večer. Zadnji solnčni žarki utrijali so se na stolpu Gorskem in so poljubovali trudno zemljo, dokler se niso za mogočnim Blegašem poskrili. Pastirji, ki so na Goveji ravni se igrali, so se ravno ločili, da soženejo živino, ki se je bila zbog vročine hladivne sence iskaje po kotih poskrila. Mili hvalospev večerni, kterega je mlada zala Jelica nocoj tako lepo pevala kot še nikoli popred, in kateri so odpevale vesele ptice s košatih vej, morebiti nji v slovó, je sedaj omolknil. Tihotni mrak večerni je spenjati jel svoje krila po hribih in tam pa tam se je že na nebu prikazala kaka zvezdica.

Kmaló so sognali živino — začnó jo šteti. Eno govedo se je pogrešalo. Jelica, najpostrežniša med vsemi, je bila koj pripravljena, ga iskati po Mladem verhu, kjer se je rado kako živinčce zgubilo. Gredé čez Cetensko pečovje gleda bistro na vse strani in obračaje uho sapi nasproti začuje glas, ki je donel po vetru, in kteremu je grozno skalovje odmevalo v mnogoterem jeku. Strah in groza jo obide, ko začuje trapni glas, od kterega ni bila več dalječ. V tem trenutku stopi pred njo po celem životu zaraščen mož, debeloglavec, bliščecih velikih očí, da se ga deklica ne upa pogledati. Prosi ga, naj jo pustí iti njeno pot, pa vse besede bile so zastonj; zgrabi in vleče jo v globoko jamo, iz ktere uiti bi bilo vsako prizadevanje zastonj.

V tem so pastirji, ki so Jelice zastonj pričakovali, ko se je že brezštevilna truma migljajočih zvezd v okrogu svetlega mesca na nebu prikazala, se napotili proti domu, ali ne tako veseli kakor drugikrat, ker skerb, da bi občeljubljeni Jelici se ne bila kaka nezgoda pripetila, jih je hudo mučila.

Stari oče in mati, zvedši kaj se je zgodilo, se nista dala potolažiti, ker Jelica bila je njih edina hči in edina podpora starih dní. Oče, dasiravno zlo star, preletal je ko

berza koza vse hribe iskaje drago svojo hčerko, pa ni bilo ne duha ne sluha o nji. Vidši, da je vse iskanje zastonj, prenašata mirno jarm, kterega jima je Vsegamogočni naložil, dasiravno se nista mogla zderžati, da je njima marsikrat gorka solza kanila po licu. Tako je minulo več let, pa od Jelice le ni bilo nič slišati.

Neki zimsk (bilo je ravno na sv.) večer, ko je ljuta burja zunaj oestro brila, in je bilo mraz, da je pod nogami škripalo, je pri mizi borne kočice, oddaljene nekoliko od vasi Cetenske, sedel mož, na kterega upadenem licu se je vidilo, da skerbí in druge nezgode so ga potlačile. Opiraje glavo na roko, gledal je dolgo v lučico, ktera je njemu nasproti berlela; gotovo se je spominjal preteklih veselih in žalostnih dní.

Ko je tako zamaknjen dolgo sedel, ustane in s poličice vzame bukve in jih položi na mizo, hoté iz njih kaj brati, ko nekdo na vrata poterka. Nemudoma vzame starček palico iz kota, in na njo opiraje hití odpréti človeku, kterega, kakor je mislil, je noč prehitela. Vrata se odpró in zapró — in pozdravlja starčka stopi v kočó ženska visoke rasti, bila je — Jelica, kateri je bilo nocoj obveljalo, da je ušla divjemu možu. Kmaló se spoznata, veselo hití Jelica staremu očetu v naročje in po dolgi ločitvi uživata zopet radost preserčno.

Živela je še nekoliko časa v hiši očetovski, pa smert matere, ktere vzrok je bila žalost in hrepenjenje po Jelici, je tudi njo vidoma grizla in glodala; venela je ko rožica na livadi, kateri ostra burja glavico pobrije, da usahne; hirala je bolj in bolj, dokler tudi nje ni nemila smert pokosila. Pokopali so jo vstric matere, — na grobu njenem pa rastle so cvetke dišeče, kterim je starček vsaki večer s solzami prilival. —

Tako se glasí pravlica od divjega moža in Jelice zale.

Odgovori na vprašanje v 8. listu:

ali labodska, lavantska ali lavantinska?

5. — Lavanter Biſthum se zove po književnoslovensko: Labudska škofija, manje prav: labodska, krivo lavantska ali lavantinska.

To se tako dokaže:

Schwan se zove po latinsko: cygnus, po staroslovensko in rusko: лебедь, po poljsko: łabędź, po česko: labuť, po horvatsko, serbsko in slovensko: лабѹд = labud, po slovensko poredko, samo v nekterih krajih: labod. Slovenci v junske dolini v Koruški, to je, Slovenci stanojuči od Velkovca (Völkermarkt) proti jugu do meje krajske in proti izhodu do štajerske, kjer je tudi Lavantfluß in Lavamünd, obračaju v obče slova močno po poljsko, namesto: grad, brada, maslo, dob, mož, labod, izgovarjaju po poljsko: grod, broda, mosuo, donb, monž, labond. Toti: labond je labod in po književno slovensko: labud.

Lavant je reka, ktera daja dolini in škofiji ime: Lavantthal, Lavanter-Biſthum, in teče (mündet) v Dravo pri mesticu: Lavamünd, kakor bi rekel: Lavamünde.

Ako vprašaš tamošnjega Slovenca: kako se imenuje: Lavant in Lavamünd po slovensko? ti odgovorí: Lavant, to je, reka Labond; Lavamünd je mestice: Labond, to je po književno slovensko: Labud.

Da je to tako, su priče vsi Slovenci junske doline.

Staronemci su pisali prav in popolno pravilno: Lavant namesto sadajnoga Lavant. Staronemško w postavim v slovih: winden, wand, se izgovarja, kakor slovensko b: baba. Staronemško a postavim v slovih: binden, band, se izgovarja kakor slovensko p: pinta, pot. Staronemško a postavim v slovih: tag, na dt, se izgovarja, kakor slovensko ó: tog, noht; ako bi a imelo

*) Skalovje in pečovje bilo je v paganskih časih bogovom slovanskim sosebnó drago. Porok tega so mi razun mnogoterih drugih sporočb verstice iz Kraljedvorskega rokopisa, najstaršega spomenika slovanskega pesništva ter narodne poezije. Nahajajo se v „Čestmiru“ in „Vlaslavu“ in se glasé

v izvirni besedi:

Nynie sedni ty na ručic koňe
Proletni lesy jeleniem skokem
Tamo u dubravu
Tam s cesty skala bohom zmilena

slovenski:

Zdaj zasedi urno ročne konje
In zahajaj v les z jelenjim skokom.
Tamo kjer v dobravi
Je pri poti skala bogom jako mila.

Pis.